COLOCVIU STRATEGIC

Nr. 2
Februarie 2015

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I”
CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ŞI SECURITATE

FINANȚAREA PUTERII MILITARE ÎN CONDIȚII DE CRIZĂ ECONOMICĂ*

Cristian BĂHNĂREANU

1. Puterea militară şi locul ei în ansamblul conceptului de putere

Competiția pentru putere reprezintă principalul fundament al politicii internaționale, astfel încât sistemul relațiilor internaționale de astăzi şi toate repoziționările şi evoluțiile ce se înregistrează la nivel național, zonal, regional şi global se cer analizate mai ales în termeni de *putere*.

Conceptul de putere incumbă o complexitate dificil de cuprins şi de definit în ansamblul său. Termenul derivă din latinescul „potestas”, iar literatura de specialitate ne oferă o multitudine de accepțiuni ale conceptului. În contextul relațiilor internaționale şi diplomației, conceptul de putere defineşte *capacitatea unui stat de a influența sau controla alte state*, iar statele care au o astfel de abilitate sunt numite puteri, puteri zonale, puteri regionale, mari puteri şi superputeri.

Puterea este deci o relație asimetrică între indivizi, grupuri, organizații, state, iar exercitarea ei este strâns legată de intențiile, nevoile, valorile sau interesele acestora, precum şi de distribuția inegală a resurselor. Pentru a înțelege conceptul de putere în toată complexitatea sa este necesară abordarea multifațetată a acestuia, pe toate dimensiunile sale de manifestare: politică, economică, socială, culturală, tehnologico-informațională şi militară.

În prezent, se manifestă două curente de opinie referitoare la puterea unui stat: cel dintâi, potrivit căruia puterea economică a trecut pe primul plan, puterea militară pierzându-şi din importanța, iar al doilea care susține că puterea militară este singurul şi adevăratul determinant al puterii unui stat[1]. Probabil mult mai importantă este măsura în care puterea economică a unui stat poate fi transformată în puterea militară, adică măsura în care resursele economice pot fi convertite în capacități militare. De exemplu, pe termen lung, aurul este mai valoros pentru că se poate oricând converti în tancuri, dar ar putea fi mai greu să se transforme tancurile în aur[2].

Puterea militară este capacitatea de acțiune armată a unui stat, asigurată de potențialul său militar (de la elemente de buget şi personal la cele de cercetare ştiințifică şi industrie de apărare), în scopul asigurării securității naționale şi a aliaților şi al îndeplinirii obiectivelor/intereselor politico-militare[3]. La nivel de alianță, puterea militară poate fi analizată ca însumare a componentei militare a puterii naționale a statelor membre şi partenere, operaționalizarea ei completă depinzând de foarte mulți factori, mai ales politici, ceea ce oferă multe probabilități[4]. Astfel, NATO este o putere militară rezultată din însumarea unor elemente ale puterilor militare individuale.

Aşadar, avem de-a face cu capacități militare, ce se constituie într-un instrument de forță al puterii şi cuprind: forțele armate, active şi de rezervă; sistemele de armă importante – tancuri, tunuri, avioane, elicoptere, nave de suprafață şi submarine; sistemele de comunicații şi informatice; elemente de infrastructură; bugetul alocat apărării şi repartiția acestuia pe tipuri de cheltuieli[5]. În plus, pentru a obține succesul strategic, operativ şi tactic, toate aceste elemente trebuie asociate cu aportul inteligenței şi tehnologiei militare, cu transformările şi modernizările structurale, tehnice şi tehnologice, de politică şi doctrină aduse de revoluția în domeniul militar. Nu în ultimul rând, o calitate superioară a actului de conducere, nivelului de instruire, satisfacției materiale şi spirituale, întărirea moralului şi coeziunii propriilor trupe va spori gradul de eficiență al îndeplinirii misiunilor încredințate.

Avantajul tehnologic, supremația informațională, noile generații de arme şi războiul bazat pe rețea, forțele expediționare şi mijloacele superspecializate constituie noile elemente care caracterizează puterea militară a începutului de secol XXI. Dezvoltarea şi implementarea acestora necesită resurse financiare importante, resurse de care unele state dispun, iar altele nu.

Prin urmare, capacitatea unui stat de a-şi folosi potențialul său militar, în conformitate cu politica de apărare şi de promovare a intereselor naționale, dă dimensiunea reală a puterii militare, însă ea depinde în foarte mare măsură de puterea economico-financiară a statului respectiv, de investițiile în inteligență şi cercetare, de achizițiile umane şi tehnologice.

** Materialul de față este o sinteză a prelegerii susținute de autor la Cercul Militar Național în data de 11 februarie 2015.*

Puterea statului este dată de o îngemănare eficientă şi echilibrată a componentelor puterii. Aşadar, nu există putere politică compatibilă cu normele unei vieţi democratice, dacă ea nu se bazează pe o economie robustă, iar orice sistem economic are nevoie de intervenţia factorului politic pentru o dezvoltare normală[6].

Ca parte importantă a teoriilor despre conceptul de putere, puterea militară se află într-o puternică relaţie de interdependenţă cu celelalte componente: politică, economică, socială, culturală, tehnologico-informaţională. Trebuie accentuat faptul că aceasta are la bază o serioasă fundamentare politică, adică factorul politic este cel care trasează direcţiile de realizare şi manifestare a puterii militare, iar puterea militară vine în sprijinul celei politice prin apărarea intereselor naţionale. Aşadar, puterea militară nu poate exista fără puterea economică, fără o economie robustă şi cu creşteri semnificative. Ea nu are câmp de aplicare fără puterea socială sau culturală. Însă, supremaţia tehnologică şi informaţională pare a fi în prezent esenţa edificării unei puteri militare credibile.

Deşi situaţia economico-financiară actuală nu este una foarte stimulatoare, lumea se află încă departe de momentul în care puterea militară şi eforturile de dezvoltare şi tehnologizare a acesteia se vor fi încheiat. Ea va continua să fie folosită sub diferite forme şi cu alte scopuri decât în trecut şi va juca un rol important în politica internaţională. Războaiele clasice, în care mase mari de oameni şi tehnică de luptă se ciocneau în mod direct, au fost înlocuite cu cele asimetrice, hibride, în care se folosesc mijloace şi tehnici neconvenţionale, ce au un puternic impact psihologic asupra opiniei publice.

[1] Anca Dinicu, *Puterea pe plan internaţional şi factorii care o condiţionează*, în Revista Academiei Forţelor Terestre, nr. 4 (32)/2003, p. 66.
[2] Joshua S. Goldstein, Jon C. Pevehouse, *Relaţii internaţionale*, Ed. Polirom, Iaşi, 2008, p. 102.
[3] Călin Anastasiu, „Putere", în Cătălin Zamfir, Lazăr Vlăsceanu (coord.), *Dicţionar de sociologie*, Ed. Babel, Bucureşti, 1998, p. 481.
[4] Cristian Băhnăreanu, *Puterea militară în secolul XXI: modalităţi de realizare şi manifestare a puterii militare în societatea democratică românească*, Ed. UNAp, Bucureşti, 2005, p. 10.
[5] Mihail Orzeaţă, *Securitatea şi continua transformare în secolul XXI. Eseuri*, Ed. Militară, Bucureşti, 2004, pp. 36-37.
[6] Virgil Măgureanu, *Studii de sociologie politică*, Ed. Albatros, Bucureşti, 1997, p. 71.

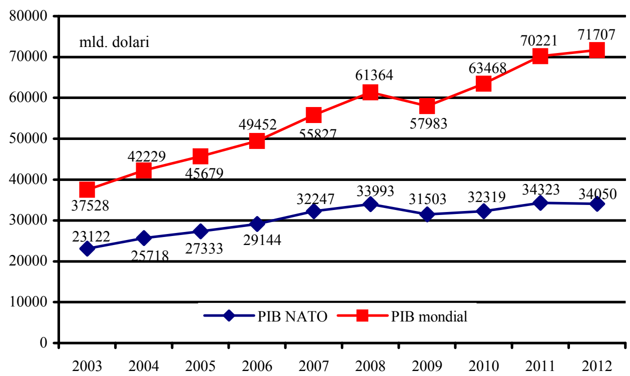
2. Impactul crizei economice la nivelul resurselor NATO şi ale statelor membre

Situaţia economică dificilă pe plan internaţional, mai ales la nivelul Uniunii Europene, a avut efecte negative asupra resurselor financiare naţionale. În anul 2012, cheltuielile militare globale au atins 1.756 miliarde de dolari, în scădere cu 0,4% faţă de 2011 (prima descreştere din 1998).

În ultimii ani, s-a constatat o concentrare a cheltuielilor militare, în sensul că un număr mic de ţări alocă mari sume apărării. De exemplu, în 2012, valoarea cheltuielilor militare a primelor 15 ţări reprezenta aproximativ 81% din totalul mondial. SUA erau responsabile de 39% din bugetul militar mondial, urmate la mare distanţă de China, Rusia, Marea Britanie şi Japonia. Se observă că pe primele locuri în topul mondial al cheltuielilor militare se găsesc marile puteri economice ale lumii, care alocă sume importante modernizării propriilor forţe şi capabilităţi militare.

În opinia noastră, indicatorul care poate da o imagine cât mai reală asupra puterii militare îl reprezintă valoarea bugetului alocat apărării şi ponderea lui în PIB-ul naţional. Ideal ar fi ca valoarea cheltuielilor pentru apărare să fie decuplată de evoluţia PIB-ului. Însă, valoarea fondurilor alocate apărării a depins în cele mai multe cazuri de PIB-ul realizat, mai precis de mărimea bugetului de stat.

Din graficul de mai sus se observă că PIB-ul agregat al

statelor NATO a urmat aproape întocmai tendinţa de evoluţie a PIB-ului mondial[7], cu creşteri constante până la momentul de criză puternică/recesiune din anul 2009 şi ulterior reluarea unui nivel mai scăzut de creştere. În 2012, problemele din zona euro şi criza datoriilor publice din Europa[8] a dus la o stagnare a PIB-ului agregat al NATO.

În ultimul deceniu, majoritatea statelor membre ale organizaţiei şi-au diminuat cheltuielile de apărare, ceea ce a perturbat semnificativ procesul de dezvoltare şi modernizare a capabilităţilor militare critice ale NATO, în special cele ale Aliaţilor europeni. Anularea, amânarea şi întârzierea unor programe majore în domeniul modernizării echipamentelor şi tehnicii militare au afectat deja capabilităţile de apărare maritimă, război anti-submarin şi vânătoare de mine[9].

Ca rezultat, este de aşteptat ca decalajul dintre SUA şi celelalte state membre să se adâncească şi mai mult. De exemplu, contribuţia americană la bugetul NATO a continuat să crească în ultimii ani, ajungând la circa 72% în 2012, în timp ce contribuţia europeană s-a diminuat constant[10].

În ceea ce priveşte modernizarea capabilităţilor, în 2012 doar cinci dintre Aliaţi au cheltuit mai mult de 20% din bugetul de apărare pe echipamente majore şi doar nouă peste 10%, ceea ce înseamnă creşterea încrederii din punct de vedere militar în SUA şi sporirea disparităţilor de capabilitate între statele europene membre NATO.

Conform unui raport din 2009 către Adunarea Parlamentară a NATO[11], multe dintre statele aliate din Europa Centrală şi de Est considerau că este necesar să reducă atât bugetele de apărare, cât şi personalul militar, şi să intensifice eforturile în direcţia dezvoltării capabilităţilor de nişă cu scopul de a eficientiza, din punct de vedere financiar, cheltuielile militare. Analiza realizată în cadrul unui studiu elaborat în 2013[12] arată că tendinţa de scădere a bugetelor de apărare a majorităţii statelor membre NATO din Europa se manifesta de dinaintea declanşării crizei economico-financiare globale.

Astfel, pe măsură ce criza economico-financiară a afectat

Dr. Cristian BĂHNĂREANU (cristi.bahnareanu@gmail.com) este cercetător ştiinţific gradul II în cadrul Centrului de Studii Strategice de Apărare şi Securitate din Universitatea Naţională de Apărare „Carol I", Bucureşti, România.

tot mai puternic economiile naţionale, multe state membre NATO au diminuat cu miliarde de dolari bugetele de apărare şi, implicit, investiţiile în capabilităţi critice specifice. Această tendinţă poate fi observată, mai ales, în ţările europene unde criza a avut un impact major şi mediu. De asemenea, au scăzut fondurile alocate modernizării echipamentelor şi activităţilor de cercetare-dezvoltare şi s-au redus efectivele forţelor armate şi personalul participant la operaţii/misiuni internaţionale.

Valoarea fondurilor alocate apărării în statele membre ale Alianţei a depins în cele mai multe cazuri de PIB-ul realizat, mai precis de mărimea bugetului de stat, puternic afectat de criza economico-financiară. Deşi statele membre NATO s-au angajat adeseori să aloce cheltuielilor pentru apărare cel puţin 2% din PIB, doar patru – SUA, Marea Britanie, Grecia şi Estonia – din cele 28 de state aliate au îndeplinit această cerinţă în 2012[13]. Ca urmare, bugetele de apărare ale statelor europene din NATO au scăzut la 1,6% din PIB, cu mult sub nivelul de 4% al SUA[14]. Unii analişti pledează pentru reducerea pragului la 1,5% din PIB[15], obiectiv realizabil pentru majoritatea statelor membre ale Alianţei, ceea ce ar stopa tendinţa de scădere a bugetelor militare.

În ultimii ani, UE28 s-au axat în problemele de apărare asupra contribuţiei la misiuni internaţionale (precum ISAF) şi măsurilor de austeritate impuse de criza economico-financiară. Comparând bugetele de apărare din 2009 cu cele din 2014, se observă că cei trei mari contributori din UE (Marea Britanie, Franţa şi Germania) au crescut de la 60% la 62% din total, ţările de mijloc (Italia, Olanda, Polonia, Spania, Suedia, Grecia, Belgia, Danemarca, Finlanda) au stagnat, în timp ce ultimele 16 ţări membre (România, Republica Cehă, Austria, Ungaria, Portugalia, Irlanda, Slovacia, Croaţia, Slovenia, Estonia, Malta, Bulgaria, Cipru, Letonia, Lituania, Luxemburg) au fost afectate de reducerile bugetare, scăzând de la 8% la 7%[16]. În perioada 2013-2014, dezvoltarea generală a tuturor bugetelor apărării UE28 a fost uşor pozitivă cu o creştere totală de 0,22% (0,42 mld. euro), doar cinci ţări înregistrând o creştere a cheltuielilor de apărare cu mai mult de 5%. Şapte bugete s-au redus cu mai mult de 5%, iar în 16 ţări membre bugetul a rămas aproape la acelaşi nivel.

Bugetele de apărare ale ţărilor europene sunt de aşteptat să crească în următorii ani având în vedere situaţia economică mult mai bună. De asemenea, criza şi evenimentele din Ucraina au modificat percepţia asupra ameninţărilor şi disponibilitatea de a aloca fonduri pentru apărare, mai ales în statele nordice şi baltice şi cele est-europene. Acestea s-au reorientat spre apărarea teritorială şi intenţionează să crească bugetele de apărare în următorii 5-10 ani.

Pentru a atinge ţinta de 2% din PIB până în 2024 şi rata de investiţii de 20% din bugetul de apărare alocate programelor majore de înzestrare (inclusiv cercetare-dezvoltare), stabilită la summitul NATO din Ţara Galilor, bugetul de apărare al UE28 ar trebui să crească cu circa 260 mld. euro în următorii 10 ani, ceea ce pare imposibil.

Prin urmare, austeritatea bugetară din ultimii ani a impus, pe de o parte, determinarea acelor metode şi instrumente care să permită utilizarea cu eficienţă maximă a resurselor de apărare existente şi, pe de altă parte, identificarea de către factorii politico-militari a unor posibilităţi/oportunităţi şi implementarea unor modalităţi concrete de atragere şi dezvoltare a noi resurse de apărare pentru a acoperi eventualele deficite. În acest context, la nivelul Alianţei Nord-Atlantice şi al Uniunii Europene au fost lansate şi puse în aplicare iniţiative de planificare a apărării menite să creeze un cadru propice dezvoltării sau achiziţionării în comun a echipamentelor militare necesare, precum: *Smart Defence* (NATO) şi *Pooling and Sharing* (UE).

---

[7] International Monetary Fund, *World Economic Outlook Database*, April 2013.
[8] Criza s-a manifestat cu precădere în Grecia (unde datoria publică atingea 150,3% din PIB în 2012), Irlanda (111,5%), Portugalia (117,5%), Spania (76%) şi Cipru (83,3%).
[9] Stephen J. Flanagan, *A Diminishing Transatlantic Partnership?*, Center for Strategic and International Studies Report, May 2011 apud John Dyrby Paulsen, *Budget Constraints: A Challenge to Alliance Cohesion?*, Draft Report, NATO Parliamentary Assembly, Sub-Committee on Transatlantic Relations, May 2012, p. 3.
[10] NATO Public Diplomacy Division, *The Secretary General's Annual Report 2012*, Brussels, 2013, p. 10.
[11] Hugh Bayley, *The Global Financial Crisis and its Impact on Defence Budgets*, NATO PA - 178 ESC 09 E rev 1, November 2009.
[12] Cristian Băhnăreanu, *Determinări ale crizei economico-financiare globale asupra securităţii statelor membre ale Alianţei Nord-Atlantice*, Ed. UNAp, Bucureşti, 2013.
[13] Ibidem, p. 11.
[14] Francesco Pontiroli Gobbi, *NATO in the aftermath of the financial crisis*, Library Briefing, 3 April 2013, p. 2.
[15] Quint Hoekstra, *Implications of Broken Promises on NATO's 2% Rule*, in „Atlantic Voices", Volume 3, Issues 2, February 2013, p. 6.
[16] Stiftung Wissenschaft und Politik, *European Defence Monitoring*, Report prepared for the European Defence Agency, 26 September 2014.

3. Interdependenţele dintre economie, putere militară şi securitate

Determinările economice asupra securităţii au devenit tot mai clare în actualul sistem al relaţiilor internaţionale, în sensul că tot ceea ce înseamnă potenţial de securitate şi apărare necesită resurse. Chiar şi o analiză mai puţin amănunţită a celor mai recente strategii şi documente ale diverşilor actori statali şi nonstatali ai lumii denotă o interrelaţionare tot mai accentuată între resursele economice şi realizarea securităţii.

Astfel, în raportul ONU, *O lume mai sigură: responsabilitatea noastră comună*, se specifică foarte clar „necesitatea ca toţi membrii comunităţii internaţionale să dovedească mai multă disponibilitate în a asigura şi susţine resurse militare dislocabile"[17] pentru realizarea unui sistem de securitate colectivă efectiv, eficient şi echitabil. Aceasta presupune desigur resurse naţionale semnificative, financiare şi materiale.

Conceptul Strategic al NATO din 2010, la alineatul 37, specifică faptul că „NATO trebuie să dispună de suficiente resurse – financiare, militare şi umane – pentru a-şi putea îndeplini misiunile, esenţiale pentru securitatea populaţiei şi teritoriului Alianţei"[18]. În cadrul NATO, procesul de planificare a apărării asigură „cea mai bună modalitate de utilizare (…) a ansamblului de resurse naţionale ce sunt disponibile pentru misiunile organizaţiei"[19]. Prin urmare, securitatea statelor membre nu poate fi realizată cu maximă eficienţă fără respectarea cotelor stabilite pentru cheltuielile militare şi un suport economic adecvat din partea acestora.

Strategia de securitate a Uniunii Europene din 2003, *O Europă sigură într-o lume mai bună*, consemnează faptul că „securitatea reprezintă o condiţie prealabilă pentru dezvoltare"[20]. De asemenea, în *Strategia de Securitate Naţională* din 2010, SUA susţin că fiecare din cele patru interese naţionale de durată, printre care securitatea şi prosperitatea, „este strâns legat de celelalte"[21]. Rezultă un adevăr al vremurilor

actuale şi anume că economia şi securitatea se potențează reciproc: cu cât sentimentul de securitate este mai pronunțat, cu atât sunt create condițiile pentru o creşterea economică solidă; cu cât dezvoltarea economică este mai accentuată, cu atât securitatea se consolidează.

Şi ceilalți actori statali majori din sistemul internațional subliniază sporirea interdependenței dintre economie şi securitate. În *Strategia de Securitate Națională a Federației Ruse până în 2020*, la articolul 25, administrația de la Moscova afirmă că „starea securității naționale este direct dependentă de potențialul economic al țării”[22]. De asemenea, conform documentului *Apărarea Națională a Chinei în 2008*, autoritățile de la Beijing rămân fidele „principiului de dezvoltare coordonată a economiei şi apărării naționale şi (…) caută să asigure un echilibru între îmbogățirea țării şi consolidarea puterii militare”[23].

Prin urmare, realizarea şi garantarea securității în epoca contemporană depinde tot mai mult de nivelul de dezvoltare economică. Constituirea şi susținerea unei puteri militare profesioniste şi credibile necesită resurse financiare, umane şi materiale semnificative. Economia, alături de finanțe şi tehnologie, este cel mai dinamic şi complex factor ce poate genera putere militară.

Componentele economică, financiară şi tehnologică şi cea militară ale puterii se intercondiționează reciproc, astfel încât economia, finanțele şi tehnologia influențează realizarea securității, aşa cum securitatea asigură suportul bunei funcționări şi dezvoltări a economiei, finanțelor şi tehnologiei. Cu cât economia este mai performantă, cu atât tehnologia se dezvoltă şi devine mai perfecționată, ceea ce se traduce printr-un potențial crescut de a produce şi genera capabilități militare moderne. Numai o economie performantă poate asigura condițiile necesare pentru generarea unei puterii militare la fel de performantă. Prin urmare, statul are nevoie de un suport economic solid, o economie echilibrată şi bine structurată, pentru a susține o putere militară credibilă şi eficientă, capabilă să satisfacă atât necesitățile interne de securitate, cât şi obligațiile externe asumate.

Apărarea şi securitatea nu se pot realiza fără o programare judicioasă a resurselor necesare, fără o analiză detaliată a raportului dintre resurse, misiuni şi rezultate. Ideal ar fi ca formarea şi menținerea unei armate profesioniste, bine înzestrate şi capabile să facă față gamei din ce în ce mai extinse de riscuri şi amenințări, să se obțină cu cât mai puține resurse. Însă, dată fiind actuala conjunctură economică şi noile amenințări la adresa securității, autoritățile politico-militare din țările NATO şi UE vor trebui să facă alegeri dificile în stabilirea nivelului fondurilor pentru apărare. Ele vor trebui să găsească şi să mențină acel echilibru între componentele puterii în funcție de condiționările interne şi externe.

Cu toate că utilizarea puterii militare este tot mai intens contestată în politica internațională, ea continuă să fie folosită pentru deblocarea unor situații strategice şi joacă un rol major în configurarea relațiilor internaționale şi a mediului global de securitate. Puterea militară continuă să rămână o componentă fundamentală a puterii statelor sau organizațiilor regionale de securitate.

În condițiile noilor evoluții din mediul internațional de securitate devine obligatoriu ca statele membre NATO, în special cele europene, să aloce mult mai multe resurse dezvoltării puterii militare naționale şi aliate.

---

[17] United Nations, *A more secure world: Our shared responsibility*, Report of the High-Level Panel on Threats, Challenges and Change, United Nations Department for Public Information, 2004, p. 4.

[18] NATO, *Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organisation: Active Engagement, Modern Defence*, Lisbon, 19 November 2010, p. 11.

[19] NATO, *NATO Handbook*, Public Diplomacy Division, Brussels, 2006, p. 52.

[20] European Union, *A Secure Europe in a Better World – The European Security Strategy*, Brussels, 2003, p. 2.

[21] The White House, *National Security Strategy*, 2010, p. 17.

[22] The Security Council of Russian Federation, *The National Security Strategy of the Russian Federation to 2020*, 2009, p. 5.

[23] The Information Office of China's State Council, *China's National Defense in 2008*, 2009, p. 9.

CONCLUZII

- *Puterea militară are la bază o serioasă fundamentare politică şi nu poate exista fără puterea economică, fără o economie robustă şi cu creşteri semnificative. Ea nu are câmp de aplicare fără puterea socială sau culturală.*
- *Austeritatea bugetară din ultimii ani a impus, pe de o parte, determinarea acelor metode şi instrumente care să permită utilizarea cu eficiență maximă a resurselor de apărare existente şi, pe de altă parte, identificarea unor posibilități/oportunități şi implementarea unor modalități concrete de atragere şi dezvoltare a noi resurse de apărare pentru a acoperi eventualele deficite.*
- *Capacitatea statului de a asigura securitate depinde de măsura în care economia poate produce şi pune la dispoziție resursele şi mijloacele necesare. Puterea militară este strâns legată de puterea economică, în sensul că tot ceea ce înseamnă potențial de securitate şi apărare necesită resurse.*

COLOCVIU STRATEGIC este o publicație a Centrului de Studii Strategice de Apărare şi Securitate ce prezintă principalele rezultate ale unor studii de cercetare, sintezele unor evenimente ştiințifice, opiniile şi punctele de vedere ale masteranzilor şi doctoranzilor, implicați în cercetarea ştiințifică din domeniul apărării şi securității.

COLOCVIU STRATEGIC
Supliment al revistei *Impact Strategic*
Redactor: dr. Mihai ZODIAN
e-ISSN 1842-8096, ISSN-L 1841-7396, 286/2016

Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate
Şos. Panduri, nr. 68-72, Sector 5, Bucureşti
Telefon: 021.319.56.49, Fax: 021.319.57.80
E-mail: cssas@unap.ro, Site: http://cssas.unap.ro